

Zaterdag 21 april 1917 – ochtendeditie

De Figaro geeft staaltjes van de taal – het “Français tel qu’on le parle” – dat thans aan het Engelse front wordt gesproken. Van Ieper tot Nesles zijn thans alle dorpen en boerderijen bezet door talloze Engelse soldaten, die geen Frans kennen, terwijl de Franse bewoners geen Engels spreken.

Het meest voorkomende woord, dat telkens in de conversatie tussen Engelse soldaten en Franse bewoners terugkomt is: “non comprise”, voor “niet begrepen”, want “not understood” is te moeilijk. Wel hoort men, vooral in België, voor “that” het woordje “dat”. “Comprise dat?” betekent “Heb je dat begrepen?” en de ontkenning daarvan is “non comprise”.

Als een boerin aan de Somme Engelse artilleristen verwijt dat ze haar veld vertrappen roept zij boos: “You ne bonne. Comprée dat?”, maar de Engelsen antwoorden dan: “No madame we no comprise, saye (voor c’est) la guerre!”

Een ander veel voorkomend woord is “finish”, waarmee de Franse koopvrouw de Engelsman aan het verstand brengt dat haar voorraad is uitverkocht.

De Engelsman als hij wat Frans kent, vraagt: “Papier pour lettres madame? Et ciseaux? ... Comprée ciseaux?” en het antwoord luidt: “Finish monsieur, je regrette. Tout finish”.

Een nieuwe Engelse uitdrukking voor “Il n’y en a plus” is ook “napoe”. Ieper en Bapaume zijn “napoe” of “presque napoe”.

Ook de Duitsers vangen er wat van op. Toen een Engelse kolonel aan een Duitse gevangene vroeg: “Do you speak English” kreeg hij ten antwoord: “nix comprise” ...

De Kadaver-Verwertungsanstalt.

Van Duitse zijde wordt het navolgende medegedeeld:

Enige weken geleden werd door het Office Belge te 's Gravenhage aan de Nederlandse pers, zomede aan de hier te lande verschijnende Belgische bladen, een uitvoerig communiqué gezonden over een in het Duitse plaatsje Gerolstein gevestigde fabriek, waarheen de lijken van de gesneuvelde Duitse manschappen in spoorwegwagens vervoerd zouden worden, ten einde daar tot menselijke voedingsmiddelen te worden verwerkt. Dit bericht met vele weerzinwekkende bijzonderheden verscheen in de kolommen der Belgische bladen, maar de Nederlandse pers nam het niet op.

Onder deze omstandigheden hield de Duitse regering het niet voor noodzakelijk dit onzinnige praatje de eer van een formeel dementi aan te doen, waardoor het bovendien nog maar verder publiciteit zou hebben gekregen.

Dit stilzwijgen is thans voor het Reuter-agentschap en de Belgische bladen aanleiding om te veronderstellen, dat de juistheid van het bericht door Duitsland erkend wordt. Aangezien deze tweede gruwelcampagne nu echter ook in de Nederlandse pers ingang heeft gevonden, wordt nadrukkelijk het navolgende verklaard: Reuter vestigt in het bijzonder de aandacht op het woord "Kadaververwertungsanstalt", dat gebruikt werd door een Duitse oorlogscorrespondent. Onder Kadaver verstaat men in het Duits uitsluitend een dood dier, terwijl een dode mens Leiche wordt genoemd. De Duitse correspondent zou dus, indien zijn bericht betrekking had op verwerken van lijken van manschappen, gesproken hebben over "Leichenverwertungsanstalt". Dit heeft hij echter niet gedaan, aangezien dergelijke inrichtingen binnen het Duitse machtsgebied niet bestaan. Evenwel is de bereiding van lijm

en beendermeel uit dierlijke bestanddelen een over de gehele wereld toegepast proces.

België.

In Vrij België begint dr. van de Perre een reeks artikelen over de alcoholplaag in België, waarboven hij deze uitspraak plaatst: De alcoholplaag is een groter kwaad dan de oorlog. Dr. van de Perre schrijft in dit eerste artikel o.m.:

Het kwaad van de oorlog moge nog zo groot zijn, maar zijn er dan geen andere kwalen, die onze overweging en onze werkzaamheid opeisen, kwalen waarvoor we zelf kunnen ter verantwoording worden geroepen; kwalen, die, indien we van nu af niet waken, onze meesters zullen zijn. En de eerste onder haar is wel het alcoholisme. Het alcoholisme is voorzeker een groter kwaad dan de oorlog. Daarmee wil ik geen paradox vooruitzetten of de kwaal overdrijven om de aandacht te vestigen. Uit het volgende moge blijken, dat ik steun op onweerlegbare bewijzen. Ware het niet, dat al de Westerse staten onder de kwaal lijden, sommigen meer, anderen minder, maar alle in ernstige mate, ik zou verlegen zijn het kwaad dat ons volk teistert, in zijn volheid in een blad, dat in Holland zoveel lezers vindt, te doen uitkomen.

Na over de slachtoffers van de alcohol gesproken te hebben, spreekt dr. Van de Perre over de stoffelijke verliezen. Hij schrijft:

Het alcoholisme verwekt meer stoffelijke verliezen dan de oorlog.

Ik ken noch de schade door de oorlog verwekt, noch het getal door de alcohol geruïneerde families. Maar laten wij eens nagaan, wat er in België jaarlijks verdronken wordt. Nemen bij bv. 1913.

De Belgen gaven uit aan:

		Frank
1.	Ingevoerde bieren	13.179.375
	Tolrechten	1.853.096
2.	Belgisch bier gebrouwd: 18.726.943 ton aan 16 F gemiddeld per ton	267.631.288
3.	Ingevoerde sterke dranken voor inlands verbruik	3.331.159
	Tolrechten	3.744.296
4.	Sterke dranken in België voortgebracht en verbruikt: 422.401 hectoliter van 50 graden geschat aan 175 F per hectoliter	73.928.173
5.	Wijnen	40.444.646
	Accijsrechten	9.311.798
Tot.		413.423.831

De Belgen verdrongen in 1913 voor 413.423.831 F. Maar dat is de prijs van de dranken in het groot. Dit moet op zijn minst verdubbeld worden voor de uitvoerverkoop. Deze berekening is ver onder de waarheid, wat wijn (intrest, winsten van uitvoer enz.) en sterke dranken betreft. Maar laat ons slechts verdubbelen. De Belgen verdrongen in 1913 voor ten minste 800 miljoen frank. Dat zal wel minder zijn dan de kosten van de oorlog, vooral wanneer men de vernietiging van de goederen berekent. Maar nog eens, de oorlog

kwam na 80 jaar vrede en duurde, duurt?, toch maar enkele jaren.
Aan welke zijde is dan het grootste verlies?

Alleen de staatskas houdt het met de alcohol. In 1913 bracht het alcoholverbruik (bier en sterke dranken en wijn samen) op: 113 miljoen.

Zaterdag 21 april 1917 – avondeditie

Tentoonstelling van werk van geïnterneerden.

De tentoonstelling van werken van kunst- en handnijverheid van geïnterneerden in de kampen te Harderwijk, Zeist en Groningen is hedenmiddag in de benedenzaal van het gebouw De Vereniging aan de Schiekade geopend.

De zaal is met vlaggen en groen feestelijk aangekleed, er is een gezellig zitje gemaakt, een hoekje voor de muziek en de overige ruimte is door middel van tentjes aan de zijkanten en tafels daartussen dienstbaar gemaakt aan het tentoonstellen van de resultaten, die de arbeid van de geïnterneerden heeft opgeleverd.

Onder de werkstukken van de Belgische geïnterneerden vindt men zowel de eenvoudigste zaken, benen penhouders, vouwbenen enz. als heel mooie dingen, die van kunstzin en grote bekwaamheid blijk geven. Beide zijn natuurlijk evenzeer geschikt tot bereiking van het doel, het streven om de mannen te vrijwaren voor verveling, hun gedachten samen te trekken op nuttige arbeid en hen zodoende zo min mogelijk de gevaarlijke invloed te doen ondergaan van een leven van ledigheid, ver van huis, van hun arbeid en van degenen, die hun lief zijn.

Overheersend is op deze tentoonstelling het aantal werkstukken van ingelegd hout. Men vindt daarvan kistjes in velerlei soorten, sigarendozen, handschoendozen, theebladen, schaak- en damborden, werktafeltjes, theetafels enz. Deze zijn over het algemeen met zorg afgewerkt en tonen een blijkbaar onder de Belgen sterk verbreide vaardigheid, een aanleg en een kunstzin voor dit soort werk, die de aanschouwer meermaals met bewondering stil doet staan. Er zijn buitengewoon goed geslaagde kistjes en dozen en enkele heel mooie werk- en theetafels. Dan is er marmerwerk, inktkokers, presse-papiers, enz., eveneens veelal verdienstelijk werk; voorts kleinere voorwerpen, als bewerkte vouwbenen, ringen uit blikpapier vervaardigd en bovendien vindt men er enige proeven van houtsnijkunst, waarvan een paar dozen uitnemend geslaagd zijn, grote en kleine nabootsingen van zeilvaartuigen en stoomschepen, enz.

Verder is er kantwerk te zien uit de school te Amersfoort en zijn er de bekende prachtstukken echte Brusselse kant. De geïnterneerde korporaal de heer De Bruyn, afkomstig uit De Klinge, vervaardigt er de ontwerpen voor, die door gevluchte Belgische vrouwen worden uitgevoerd. Hij toont de bezoekers de wijze, waarop de Brusselse kant wordt gemaakt en hij heeft een collectie van deze kunstige handenarbeid meegebracht, die er mag zijn.

Bovendien is er nog een afdeling ingericht van de werkschool uit het kamp te Harderwijk, waar meer technische arbeid wordt geleverd, waarvan de proeven eveneens aanwezig zijn. In deze afdeling hangt ook schilder- en tekenwerk, dat niet van werkelijke verdienste is ontbloot.

Het werk van de Engelsen, de geïnterneerden te Groningen van de First Royal naval brigade, ziet er eenvoudiger uit dan dat van de Belgen. Ook hier bestaat het meest uit dozen en kistjes, die echter

een ander karakter dragen. Dan zijn er enige goede houtschilderingen, zeezichten in waterverf, pantoffels van sterk en taai stro, en verder tonen de Engelsen er o.m. hun dagelijks krantje the campnews, en hun maandblad, the conys-magazine, waarvan zelfs ingebonden jaargangen te krijgen zijn. Correct als altijd geven zij zelfs een gedrukte prijslijst van de door hen vervaardigde artikelen.

Alles bijeen genomen een aardige tentoonstelling met een aantal buitengewoon goede dingen, die men er wellicht niet zou zoeken, en die de vervaardigers recht zouden geven op ieders belangstelling, indien niet reeds het niet te onderschatten streven dat aan dit werk en aan deze tentoonstellingen ten grondslag ligt, op algemene waardering en ruime steun aanspraak zou maken.

Bij de officiële opening waren o.m. tegenwoordig de heren Goffard, consul-generaal, en Edw. Knight, vice-consul van België; generaal-majoor M. Onnen, hoofd van de internering; de garnizoenscommandant, luitenant-kolonel J. A. van Toorenborg; Belgische en Engelse officieren; commandanten van interneringsgroepen, leden van het algemeen comité, dames en heren van het plaatselijk comité.

De heer J. Hudig, voorzitter van het plaatselijk comité, herinnerde eraan, dat het algemeen comité te Zwolle in het einde van het vorige jaar het plan had opgevat, hier een tentoonstelling te houden, gelijk in andere plaatsen was geschied. Het plan vond hier bijval en spoedig was een comité gevormd, dat echter met vele moeilijkheden te kampen kreeg.

Tenslotte lukte het toch, dank zij de medewerking, die van verschillende kanten werd ondervonden, een tentoonstelling bijeen te brengen, die klinkt als een klok en die te zien geeft hoeveel van onze gasten tegen wil en dank, zich beijverd hebben in het maken

van voorwerpen, die ieders bewondering zullen opwekken. Spreker hoopte, dat de tentoonstelling vruchten zal mogen dragen en bracht dank aan alle autoriteiten en aan alle anderen, die het comité gesteund hebben, vooral ook aan generaal-majoor Onnen, wie hij verzocht, de dank van het comité aan de legercommandant te willen overbrengen.

De heer I. R. van de Pot, secretaris van het algemeen comité tot ontwikkeling en ontspanning van de geïnterneerden in Nederland, bracht in de plaats van de voorzitter van dat comité, die door heesheid verhinderd was te spreken, dank aan de dames van het plaatselijk comité, voor de door hen verleende medewerking bij de voorbereiding van de tentoonstelling.

Hij dankte verder de heer Hudig, die de taak welke hij op zich had genomen, op zo voorbeeldige wijze heeft uitgevoerd trots alle moeilijkheden, en aan wiens ijver en doorzettingsvermogen het voor een groot deel te danken is, dat deze tentoonstelling zal slagen. Voor de van de militaire autoriteiten ondervonden steun en medewerking dankte spreker de minister van oorlog, de opperbevelhebber en generaal-majoor Onnen, en verder de interneringscommandanten, die alles gedaan hebben om de taak van het comité te vergemakkelijken. Hij wenste tenslotte de heer Hudig het succes met deze tentoonstelling toe, dat deze zo ruim heeft verdiend.

De tentoonstelling wordt morgen voor het publiek geopend; het ligt in de bedoeling, haar voorlopig gedurende 14 dagen te houden. Ze zal 's morgens en 's middags geopend zijn en wellicht enkele keren 's avonds, als er voorstellingen door geïnterneerden gegeven zullen worden.

Berlijn, 21 april. Officieel: Legergroep prins Rupprecht: Verkenningsaanvallen in het vak van Ieper leverden ons een aantal gevangenen en buit aan loopgraafwagens op.

Uit België.

De Compagnie Commerciale Belge Albert de Barry, te Antwerpen, waarbij de Disconto Gesellschaft en de Norddeutsche Bank zijn geïnteresseerd, heeft over 1916 een winst gemaakt van 736.600 frank (vorig jaar 752.150) en keert een dividend uit van 6 procent op de preferente en 7 procent op de gewone aandelen, alsmede 6 F per stuk op de winstbewijzen, alles als verleden jaar.